

Beagle berichten

De clipper *Stad Amsterdam* is begonnen aan zijn wereldreis in het kielzog van **Darwin**. Een schip vol prominente wetenschappers en kunstenaars zeilt HMS *Beagle* na. Aan boord ook een wakkere verslaggever van de VPRO *Gids*.

DOOR MARTEN MINKEMA
FOTO WIM VAN EGMOND

BELANGRIJKSTE advies bij zeeziekte: niet lezen. De reisbibliotheek staat praktisch onaangeroerd in de longroom van de clipper *Stad Amsterdam*. In de hoeken zitten ze voor zich uit te staren, de bleke snoeten die hun maag onder controle proberen te houden bij windkracht acht. Of ze liggen in hun hut, waar het zeewater langs de patrijspoorten kolkt als in een wasmachine. Ik ben één van hen, maar het gaat elke dag beter met hulp van de pilletjes die scheepsarts Everhard Hofstra steeds uit zijn borstzak tovert.

Het Beagle-schip heeft Engeland achter zich gelaten en vaart richting Golf van Biskaje. Op de tafels ligt dik antislip zodat de laptops niet van tafel vliegen bij iedere golf, maar het blijft uitkijken. In de luxe schepen van de Victoriaanse adel mocht je benedendeks niet zien dat je op een boot zat. De salons leken op die in een landhuisje in Wiltshire, met haard, piano en heel veel porcelein en souvenirs. Dat was een enorm schervengericht op volle zee. Maar hier houden kettingen de stoelen op hun plaats en langs het plafond hangen touwen voor als je van A naar B wil. Er wordt driftig getikt, vooral als internet het even doet. Alleen in het midden, aan de *captain's table*, zit ontdekkingsreizer Redmond O'Hanlon verdiept in het eerste deel van Humboldts *Personal Narrative*, een eerste vertaalde druk uit 1822. Charles Darwin had dit boek bij zich op de *Beagle* en O'Hanlon nam nog twee volle dozen antiquarische boeken mee, 'zodat ze me niet van boord kunnen zetten,' redeneert hij. 'Veel te zwaar om weer in te pakken. En dat is uitstekend, want ik wil zo lang mogelijk mee op reis.' Naast de complete Darwin zet O'Hanlon ook werk op de plank van geoloog Lyell, die van

invloed was op de jonge Charles. Ernaast staat moderne lectuur over de mens, vol met doemscenario's. *Ondergang* van Jared Diamond en *De wereld zonder ons* van Alan Weisman. Even denk ik dat de bijbel ontbreekt, terwijl we toch wel enige troost nodig hebben, de komende eeuw. Maar daar staat hij toch, naast bioloog Lamarck. 'De bijbel?!' O'Hanlon schampert: 'Die wil ik níet naast mijn boeken hebben.'

Trilhaardiertje

Bericht over de intercom: 'Walvis aan stuurboord!' Iedereen stormt het dek op. En inderdaad, op een halve kilometer afstand spuit een fontein. Presentator Dirk Draulans heeft hem gespot. Een vinvis, is zijn inschatting. 'Je herkent ze aan de manier waarop ze spuiten. Ik heb ooit een bultrug in het oog gekeken en zag echt begrip. Niet de blik van een koe, maar die van een mens. Walvissen staan volgens mij qua denkvermogen dichterbij de mens dan mensapen. Ze vormen misschien gemeenschappen zoals wij dat honderdduizend jaar geleden deden.' Potvissen zwemmen hier ook. Die voeren gevechten op kilometers diepte met reuzeninktvisen, precies onder onze voeten, maar niemand die dat ooit heeft gezien. En het kleine leven in een druppel zeewater is bijna net zo onzichtbaar. Daarom is op het schip een speciale hoek ingericht met microscopen. Daar zit Wim van Egmond gebogen over een trilhaardiertje. 'Dat is een eencellige die soms in een langwerpige huisje leeft. Het schip trilt erg, dus ik kan hem alleen fotograferen met een flitser.' Van Egmond is plankton-dompelaar (hij gebruikt daarbij de snorhaar van een kat) en directeur van het Micropolitan Museum. 'Mensen mailen mij vaak omdat ze willen langskomen. Ik moet dan uitleggen dat het hele museum op de nagel van een duim past en alleen op internet is te be-

zoeken.' Vanaf het schip schept hij zijn onderzoeksmateriaal met een zeefje uit het water en komt van alles tegen. Hans Fels heeft meegekeken en zag 'een beestje met vleugeltjes dat rondvliegt in een alg.' Dat was het vleugelslakje, weet Van Egmond. 'Maar dat van die alg klopt niet, want hij zwemt vrij

Trilhaardiertje, gevangen en gefotografeerd aan boord van de clipper *Stad Amsterdam*

Wim van Egmond: *'Ik probeer alle dieren na het fotograferen levend terug te brengen naar het water, dat wil zeggen: als ze meewerken. Ze raken snel geplet onder het glaasje van de microscoop.'*

dieren na het fotograferen levend terug te brengen naar het water, dat wil zeggen: als ze meewerken. Want als het even niet lukt onder de microscoop, raken ze al snel geplet onder het glaasje.'

Huisvlieg

De dood is altijd vlakbij in de wereld van het plankton. 'Het is daar eten en gegeten worden. Dat gaat gewoon door in het schaalpje onder de microscoop.' Hij laat de foto zien die hij maakte van het trilhaardiertje. Het is een enkel exemplaar van de duizenden onder zijn microscoop, een wezentje dat zich voorstuit met trilharen. Schitterend van vorm, maar is het ook bedoeld als schoonheid? 'Daar hou ik mij niet mee bezig. Vaak is wat wij als mooi zien, gewoon van praktisch nut. De symmetrie van het trilhaardiertje zorgt ervoor dat hij netjes rechttuit blijft zwemen.' Schoonheid of niet: dit alles is niet gemaakt om de mens te bekoren en betoveren. Dat geldt voor plankton, vinvissen en ook voor de huisvlieg die met ons meereist op de *Stad Amsterdam* en die nu even op mijn toetsenbord uitrust. Het is misschien wel de grootste consequentie van de evolutie-theorie. Het besef dat het schitterende, eindeloze water om ons heen, dat soms lijkt op een zijden doek, dan weer op helblauw glas of vloeibaar lood, zich niets van ons aantrekt en ons niet nodig heeft. Buiten zit O'Hanlon midscheeps op een bankje. 'Je moet bepaalde kennis hebben over het water om te begrijpen waar we zijn. De zee wemelt van het leven. De biomassa in de bovenste tientallen meters is vijf tot zeven keer zo groot als in de jungle van de Amazone van bodem tot boomtoppen.' Ik luister naar de wind die door het tuig, wand en langs de masten waait. Met de ogen dicht is het net als in een bos. En we varen over de kruin van een waterwoud.

Beagle, in het kielzog van Darwin

► ZONDAG, NEDERLAND 2, 21.10-21.50 UUR

rond in het water. Niet erg hoor, iedereen mag ervan maken wat hij wil. Ik heb ook pantserswieren gezien, kiezelwieren en veel roeipootkreeftjes, de meest talrijke diersoort op aarde. En de larve van een slangenster, hoewel die mij ontglipte. Hij bleef met zijn armen steken in het pipetje en heeft het niet overleefd. Ik probeer alle

RECENTELIJK werd ik voor de zoveelste keer uitgenodigd door een populaire talkshow, of ik te gast wilde zijn om te vertellen over iets wat ik in Nederland zou gaan doen.

De aanleiding bij talkshows is nooit meer dan een excuus, een vage schaaflap die de kijker de illusie moet geven dat er een dwingende reden bestaat waarom gast A is uitgenodigd en niet gast B.

Volgens de televisierecensent van *NRC Handelsblad* had de heer Pechtold het in zijn aflevering van *Zomergasten* gehad over het 'mechanisme van de media' waarmee je 'slim moest omgaan'.

Pechtold moet voor zover ik weet stemmen verzamelen, dus dat 'slim omgaan' zal wel het verzamelen van zo veel mogelijk stemmen betekenen.

'Media' is een naar woord.

Eigenlijk een deftig woord voor televisie. Met alle respect, niemand denkt bij 'media' aan de *Provinciale Zeeuwse Courant*.

Het concept van de televisie is dat wat je ook doet, of je nu een boekje schrijft, of een partijtje judo speelt of een politiek partijtje hebt, je het eigenlijk allemaal doet om erover op televisie te kunnen vertellen.

Oftewel: om iets te verkopen.

Televisie is tijd die is ingeklemd tussen reclameblokken, en de tijd die is ingeklemd tussen de reclameblokken is voortzetting van het reclameblok op andere wijze.

Een tijdje geleden zei een Nederlandse schrijfster iets in een talkshow en daarop kwamen allerlei reacties.

De discussie over de vraag of het gesproken woord te verkiezen is boven het geschreven woord is eeuwenoud. Maar het is een vergissing dat men indertijd met het gesproken woord gestotter ingeklemd tussen reclameblokken bedoelde.

De televisie, en ik bedoel met dit woord het instituut, de symbolische macht, lijkt een beetje op Klamm, uit Kafka's *Het slot*. Over deze Klamm schrijft Kafka: 'Wie hij niet meer laat roepen, vergeet hij volstrekt.'

De Nederlander haast zich naar de televisie zodra hij is geroepen, uit angst voor volledige vergetelheid.

Mij bevalt dit rollenspel allerminst.

Ik heb niets te verkopen, en als dit wel het geval is, dan onder mijn eigen voorwaarden. Ik ben niet de landmeter, ik ben Klamm.

Wie slim wenst om te gaan met het instituut dient zich op het standpunt te stellen: het slot, dat ben ik.